

Kolostomi ve İleostomili Bireylerde Benlik Saygısı

Self-Esteem of People with Colostomy and Ileostomy

DENİZ HARPUTLU¹, CEM TERZİ², GÜLAY EŞREFGİL¹, SEVİNÇ UZ¹, SELMAN SÖKMEN², MEHMET FÜZÜN²

¹Dokuz Eylül Üniversite Hastanesi Stomaterapi Hemşiresi, İzmir

²Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, Genel Cerrahi AD, İzmir

ÖZET

Amaç: Çeşitli nedenlerle oluşturulan kolostomi ve ileostomi, sadece dışkılama işlevinin değişmesi biçiminde değil, aynı zamanda bilinç altında bireyin benliğini, kendine olan saygısını, mahremiyetini, bağımsızlık ve verimlilik duygularını, cinsel yaşantısını, beden ve toplumsal imajını etkiler. Bu araştırma ile ileostomili ve kolostomili bireylerin, pre-operatif, post-operatif ilk hafta ve post-operatif 2. aydaki benlik saygılarını incelemeyi amaçladık.

Yöntem: Araştırmanın evrenini 15.07.2006-15.01.2007 tarihleri arasında Dokuz Eylül Üniversite Hastanesi Genel Cerrahi Kliniği Kolorektal birimine yatırılan tüm hastalar oluşturmuştur. Belirtilen süreler içinde, 93 hastaya sosyodemografik özelliklerini belirleyen anket formu ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği uygulandı.¹ Post operatif ilk hafta içinde ve ikinci ayda, stoma açılan 18 hastadan anket formlarını tekrar doldurmaları istenerek araştırma oluşturuldu.

Bulgular: Hastaların yaş ortalaması 59.14±13.22, %79.6'sı evli, %34.4'ü ilköğretim okulu mezunuydu. Hastaların %88.2'si çekirdek ailede yaşamakta, %79.6'sının geliri giderine denk, %88.2'si çocuk sahibi, %68.8'i kanser tanısı almamıştı. İleostomi ve kolostomi açılmış olan hastaların

%72.2'si kemoterapi ve/veya radyoterapi tedavisi görmüş, %55.5' inin ileostomili ve %50'sinin stomasının geçici olduğu saptandı.

Hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı puan ortalaması 74.62±14.05, kolostomi ve ileostomi açılan hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı puan ortalaması 66.88±16.22, kolostomi veya ileostomi açılmış hastaların ameliyattan 1 hafta sonraki benlik saygısı puan ortalamaları 71.56±15.20 ve ameliyattan 2 ay sonraki benlik saygısı puan ortalamaları 73.11±15.51 olarak bulunmuştur.

Benlik saygısının, yaş, medeni durum, aile yapısı, çocuk sahibi olup olmama durumu, gelir-gider durumu gibi sosyodemografik özelliklerle ilişkisi olmadığı saptandı. Ayrıca benlik saygısının hastaların tanısından, kemoterapi ve/veya radyoterapi tedavisi alıp almamasından, sahip oldukları stomanın kolostomi veya ileostomi olmasından, stomanın kalıcı veya geçici olmasından etkilenmediği bulundu. Benlik saygısı puanının yalnızca eğitim düzeyi değişkeninden etkilenmiştir.

Sonuç: Bu araştırmanın önemli kısıtlılığı stomalı hasta sayısının küçük oluşudur. Çalışmada kolostomi veya ileostomiye sahip olmanın bireylerin benlik saygısında olumsuz bir etkisi olmadığı bulundu. Bu durum; çalışmadaki hastaların büyük bir kısmının yaşlı olmaları ile ilgili olabilir.

Anahtar Kelimeler: *Kolostomi, İleostomi, Benlik saygısı*

III. Çukurova Kolo-proktoloji&Stoma-terapi Sempozyumunda (Adana, 2007) sözel sunum dalında üçüncülük ödülüne layık görülmüştür.

✉ Deniz Harputlu, Dokuz Eylül Üniversite Hastanesi Genel Cerrahi Kliniği-Balçova/İzmir
e-posta: deniz37@mynet.com

Kolon Rektum Hast Derg 2007;17:178-185

ABSTRACT

Purpose: Colostomy and ileostomy which are created because of various reasons change not only defecation fun-

ction but also effect self-esteem, intimacy, freedom, sexual life, body and social image and feeling of productivity of patients.

With this study, we aimed to investigate self-esteem of people with colostomy and ileostomy in pre-operative, post-operative first week and post-operative second month.

Method: This study was consisted of patients admitted to Colorectal Unit of Surgery Clinic, Dokuz Eylül University Hospital, between 15.07.2006 and 15.01.2007. In this period, 93 patients were given questionnaire form which determines the socio-demographical peculiarity and Coopersmith Self-Esteem Scala. In the first week and second month after surgery, 18 patients who had stoma were asked to fill the questionnaires again.

Results: Average age of patients was 59.14±13.22. 79.6 % of them was married, 34.4 % was graduated from primary education, 82.2 % of patients lived in small family, income of 79.6 % of them was equal to their expenditure, 88.2 % had child, 68.8 % haven't developed any cancer disease. 72.2 % of patients who had stoma did not received chemotherapy or radiotherapy, 55.5% had ileostomy and 50% had temporarily stoma.

Average of self-esteem score of patients before surgery was 76.62±14.05, average of self-esteem score of patients with colostomy or ileostomy before surgery was 66.88±16.22, average of self-esteem point of patient with colostomy or ileostomy after surgery in the first week was 71.56±15.20, average of self-esteem point of patient with colostomy or ileostomy after surgery in the second month was 73.11±15.51.

It was found that there was no relation between self-esteem and socio-demographical characteristics such as age, marital status, family structure, having child or not, position of income and expenditure. Self-esteem was found not to be affected by the diagnosis, whether they had chemotherapy or radiotherapy, the stoma's being colostomy or ileostomy and stoma's being temporary or permanent. There was only relation between self-esteem point and education level.

Conclusion: The major limitation of the study is the small number of patients who had stoma. We found that having colostomy or ileostomy have no negative effect on the individuals' self-esteem. This result could be explained with the elderly patient population of the study.

Key words: *Colostomy, Ileostomy, Self-esteem*

GİRİŞ

İnsan biyo-psiko-sosyal yönleri ile bir bütündür. Bu bütünü oluşturan parçalardan herhangi birine yönelik bir girişim diğer parçalarını da etkileyerek bireyin psikolojik ve sosyal durumuna yansiyabilir.²

Cerrahi girişim ile karın duvarında oluşturulan stoma, bireyin yaşam tarzı ve yaşam kalitesini kaçınılmaz olarak değiştirmektedir.³⁻⁶ Çeşitli nedenlerle yapılan kolostomi ve ileostomi, bireyi sadece günlük yaşam aktivitelerinden uzak kalma biçiminde değil, aynı zamanda bilinç altında benliğini, kendine olan saygısını, mahremiyetini, bağımsızlık ve verimlilik duygularını, cinsel yaşantısını, beden imajını ve toplumsal imajını etkiler.⁷ Kolostomi veya ileostomisi olan hastanın kendini kirli, itici ve farklı hissetmesi depresyon ve diğer psikolojik değişikliklere yol açabilir. Bunlardan biri de benlik saygısındaki değişikliktir.

Her ameliyatın kendine özgü sorunları olmakla birlikte, organizmanın fizyolojik işlevlerini değiştiren, beden bütünlüğünü bozan, yaşam tarzını değiştiren uygulamaların benlik saygısına tehdit olarak algılan-

bildiği belirtilmektedir.^{8,9}

Benlik saygısı kişinin kendisini nasıl değerlendirdiğini gösteren bir yargıdır.^{10,11} Fontane ve Coopersmith, benlik saygısının, bireyin kendisi hakkında sürekliliği olan bir dizi değerlendirici tutumdan oluştuğunu belirtmektedir.^{1,12} Benlik kavramının değişimi, benliği oluşturan beden imajı ve benlik saygısı gibi değişkenlerle bağlantılıdır. Bireyin beden imajında değişiklik yaratan hastalık durumları bireyin benlik saygısını da etkiler.¹³⁻¹⁵

Bu araştırmada, ileostomi veya kolostomi yapılan bireylerin pre-operatif, post-operatif ilk hafta ve post-operatif 2. aydaki benlik saygılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Hastalar ve Yöntemler

Bu araştırma tanımlayıcı olarak, Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi Genel Cerrahi Kliniği'ne 15.07.2006-15.01.2007 tarihleri arasında yatırılan hastalar üzerinde uygulandı.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hastanesi'nde belirlenen ta-

Tablo 1. Benlik Saygısı Puan Ortalamaları.

	X±Ss
Ameliyat öncesi benlik saygısı puan ortalaması (n=93)	74.62±14.05
Kolostomi ve ileostomi açılan hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı puan ortalaması (n=18)	66.88±16.22
Kolostomi veya ileostomi açılmış hastaların ameliyattan 1 hafta sonraki benlik saygısı puan ortalamaları (n=18)	71.56±15.20
Kolostomi veya ileostomi açılmış hastaların ameliyattan 2 ay sonraki benlik saygısı puan ortalamaları (n=18)	73.11±15.51

rihler arasında Genel Cerrahi Kliniği Kolorektal cerrahi birimine yatırılan hastalar araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Evrenin tümünün kullanılması planlandığı için örnekleme gidilmedi.

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için; Dokuz Eylül Üniversite Hastanesi Etik Kurulu'ndan izin alındı. Araştırmaya katılan her hastaya araştırmanın amacı, önemi ve içeriği konusunda bilgi verilerek katılıp katılmamakta özgür oldukları anlatıldı ve gönüllü katılımları için bilgilendirilmiş onamları alındı. Ayrıca bilgilerin gizli tutulacağı hastalara açıklandı. Ayrıca araştırmada kullanılacak olan Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği'nin Türkiye'deki güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını yapan Beril Tufan'dan ölçeğin kullanılabilmesi için izin alındı.

Belirtilen süre içinde Kolorektal cerrahi birimine yatırılan tüm hastaların izinleri alınarak anket formlarını doldurmaları istendi. Araştırmaya katılmayı kabul eden 93 hasta tarafından anket formları dolduruldu. Bu dönemde 18 hastaya stoma açıldı. Bu hastalara post operatif 1. hafta ve 2. ay anketler yeniden uygulandı.

Araştırma verilerinin toplanması için iki ayrı form kullanıldı.

- Hastaların sosyo-demografik özelliklerini belirleyen anket formu,
- Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği.

Hastaların sosyo-demografik özelliklerini belirleyen anket formu:

Bu form; hastaların genel özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış 16 sorudan oluştu. Bu formda hastaların, yaş, medeni durum, eğitim düzeyleri, aile yapıları, sosyal güvenceleri, oturdukları yer, meslek veya iş durumu, çocuklarının

olup olmadığı, varsa sayıları, gelir gider durumları gibi sosyo-demografik değişkenleri belirlemeye yönelik sorular vardı. Ayrıca sigara, alkol, uyuşturucu gibi maddeler kullanıp kullanmadıkları, hangi hastalık tanısı ile kliniğe yatırıldıkları ve bu tanı dışında herhangi bir rahatsızlıkları olup olmadığı sorgulandı.

Stomalı hastaların post operatif dönemde doldurmaları için hazırlanmış ankete kemoterapi ve/veya radyoterapi tedavisi alıp almadıkları, stomanın tipi, kalıcı veya geçici olma durumu, stoma bakım malzemelerini nasıl temin ettiklerine yönelik sorular eklendi.

Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri

Stanley Coopersmith tarafından geliştirilen bu envanter, kişinin çeşitli alanlarda kendisi hakkındaki tutumunu değerlendirmede kullanılan bir ölçme aracıdır.^{16,17} Bu envanter için geçerli olan benlik saygısı kavramı; kişinin kendisi hakkında sürekliliği olan bir değerlendirme anlamında kullanılmıştır. Böyle bir değerlendirme, kişinin kendisi için onayladığı ya da onaylamadığı bazı özellikleri ile ilgilidir.^{16,17}

Bu araştırmada, envanterin yetişkinler için olan formu kullanıldı. Yetişkinlere uygun olan benlik saygısı envanteri "benim gibi" ya da "benim gibi değil" biçiminde işaretlenebilen 25 cümleden oluşmaktadır. Bu

Tablo 2. Kolostomi veya ileostomi açılan hastaların (n=18), Pre-op Benlik saygısı puanı (BSP), post-op 1. hafta ve 2. ay BSP arasındaki ilişki.

	X±Ss	p
Pre-op BSP	66.88±16.22	
Post-op 1. hf BSP	71.56±15.20	0.214
Post-op 2. ay BSP	73.11±15.51	

Tablo 3. Kolostomi veya ileostomi açılan hastaların (n=18), Pre-op Benlik saygısı puanı (BSP), post-op 1. hafta ve 2. ay BSP ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişki.

Bağımsız Değişken		N	X± Ss	t	p
MEDENİ DURUM					
Pre-op BSP	Evli	13	70.46±16.65	1.570	0.136
	Bekar	5	57.60±18.02		
Post-op 1.hf BSP	Evli	13	69.85±13.62	-0.759	0.459
	Bekar	5	76.00±19.79		
Post-op 2. ay BSP	Evli	13	72.62±15.90	-0.212	0.834
	Bekar	5	74.40±16.14		
AİLE YAPISI					
Pre-op BSP	Çekirdek aile	14	67.42±18.28	0.257	0.801
	Geniş aile	4	65.00±6.00		
Post-op 1. hf BSP	Çekirdek aile	14	70.29±15.90	-0.651	0.524
	Geniş aile	4	76.00±13.46		
Post-op 2. ay BSP	Çekirdek aile	14	72.00±16.75	-0.557	0.585
	Geniş aile	4	77.00±11.01		
ÇOCUK SAHİBİ OLUP OLMAMA					
Pre-op BSP	Var	16	67.00±16.49	0.80	0.937
	Yok	2	66.00±19.79		
Post-op 1.hf BSP	Var	16	70.25±14.23	-1.032	0.317
	Yok	2	82.00±25.45		
Post-op 2. ay BSP	Var	16	71.50±15.58	-1.269	0.223
	Yok	2	86.00±8.48		
GELİR-GİDER DURUMU					
Pre-op BSP	Gelir gidere denk	12	73.00±12.54	2.622	0.019
	Gelir giderden az	6	54.66±16.71		
Post-op 1. hf BSP	Gelir gidere denk	12	77.00±12.31	2.441	0.027
	Gelir giderden az	6	60.67±15.47		
Post-op 2. ay BSP	Gelir gidere denk	12	76.33±14.81	1.269	0.223
	Gelir giderden az	6	66.67±16.13		
CİNSİYET					
Pre-op BSP	Kadın	7	56.57±16.88	-2.448	0.026
	Erkek	11	73.45±12.42		
Post-op 1. hf BSP	Kadın	7	66.29±19.16	-1.187	0.253
	Erkek	11	74.91±11.87		
Post-op 2. ay BSP	Kadın	7	66.86±15.78	-1.403	0.180
	Erkek	11	77.09±14.65		

cümlelerde kişinin yaşama bakış açısı, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili ifadeler bulunmaktadır

Coopersmith benlik saygısı envanterinde verilecek her doğru cevap "1" puan her yanlış yanıt "0" puan olarak puanlanmıştır. Ölçekten alınan maksimum

puan "25" minimum puan "0" dır. Envanterden alınan toplam puanın 4 ile çarpılması ile kişinin benlik saygısı puanı oluşturulur. Puan yükseldikçe benlik saygısı artmaktadır.

Verilerin istatistiksel analizi için SPSS 10.0 programı kullanıldı. Hastaların sosyo-demografik özelliklerinin sayı ve yüzde dağılımları elde edildi. Ayrıca hastaların, pre-op benlik saygısı ölçeği puan ortalamaları ile post-op ilk hafta ve ikinci aydaki benlik saygısı ortalamaları hesaplandı. Hesaplanan puan ortalamaları arasındaki farkın belirlenmesinde, yinelemeli ölçümlerde değişim çözümlemesi testi uygulandı.

Araştırmada bağımlı bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin araştırılması için, t-testi, varyans analizi, korelasyon testlerine başvuruldu.¹⁸

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan 93 hastanın yaş ortalaması 59.14±13.22 olarak bulundu. Hastaların %79.6'sı evli ve %34.4'ü ilköğretim okulu mezunuydu. Hastaların %88.2'si çekirdek ailede yaşamakta, %79.6'sının geliri giderine denk ve %88.2'si çocuk sahibiydi. Ayrıca hastaların %83.9'unun alkol, sigara, uyuşturucu madde gibi sağlığına zarar veren davranışları yoktu.

Tablo 4. Kolostomi veya ileostomi açılan hastaların (n=18), Pre-op Benlik saygısı puanı (BSP), post-op 1. hafta ve 2. ay BSP ile stoma özellikleri arasındaki ilişki.

Bağımsız Değişken		N	X± Ss	t	p
TANI					
Pre-op BSP	Kanser tanısı almış	15	67.73±14.61	0.483	0.636
	Kanser tanısı almamış	3	62.66±26.63		
Post-op 1. hf BSP	Kanser tanısı almış	15	70.40±13.75	-0.710	0.488
	Kanser tanısı almamış	3	77.33±24.11		
Post-op 2. ay BSP	Kanser tanısı almış	15	72.27±14.77	-0.505	0.620
	Kanser tanısı almamış	3	77.33±22.03		
KT-RT*					
Pre-op BSP	Almış	13	66.46±15.01	-0.175	0.863
	Almamış	5	68.00±20.97		
Post-op 1. hf BSP	Almış	13	70.77±14.45	0.860	0.735
	Almamış	5	73.60±18.67		
Post-op 2. ay BSP	Almış	13	75.08±12.56	-0.344	0.402
	Almamış	5	68.00±22.45		
STOMA TİPİ					
Pre-op BSP	İleostomi	10	60.40±16.59	-2.073	0.055
	Kolostomi	8	75.00±12.23		
Post-op 1. hf BSP	İleostomi	10	64.40±16.59	-2.575	0.020
	Kolostomi	8	80.50±6.56		
Post-op 2. ay BSP	İleostomi	10	70.00±14.01	-0.949	0.357
	Kolostomi	8	77.00±17.33		
STOMA SÜRESİ					
Pre-op BSP	Kalıcı	9	61.33±14.69	-1.506	0.152
	Geçici	9	72.44±16.54		
Post-op 1. hf BSP	Kalıcı	9	64.44±11.39	-2.195	0.043
	Geçici	9	78.67±15.74		
Post-op 2. ay BSP	Kalıcı	9	71.11±11.96	-0.535	0.60
	Geçici	9	75.11±18.95		

* Kemoterapi-Radyoterapi tedavisi

Tablo 5. Kolostomi veya ileostomi açılan hastaların (n=18), Pre-op Benlik saygısı puanı (BSP), post-op 1. hafta ve 2. ay BSP eğitim düzeyi arasındaki ilişki.

	Eğitim düzeyi	X±Ss	Varyans kaynağı	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Kareler ortalaması	F	p
Pre-op BSP	Okur-yazar	41.33±10.06	Gruplar arası	3072.787	3	1024.262		
	İlköğretim	65.14±10.51	Grup içi	1400.990	14	100.071	10.235	0.001
	Lise	75.20±9.90	Toplam	4473.778	17	-----		
	Yüksek okul	82.66±8.32						
Post-op 1. hf BSP	Toplam	66.88±16.22						
	Okur-yazar	50.67±6.11	Gruplar arası	2435.454	3	811.818		
	İlköğretim	69.14±10.76	Grup içi	1496.990	14	106.928	7.592	0.03
	Lise	76.80±11.45	Toplam	3932.444	17	-----		
Post-op 2.ay BSP	Yüksek okul	89.33±10.06						
	Toplam	71.56±15.20						
	Okur-yazar	53.33±2.30	Gruplar arası	2125.587	3	708.529		
	İlköğretim	74.86±9.15	Grup içi	1964.190	14	140.299	5.050	0.014
Post-op 2.ay BSP	Lise	72.00±18.97	Toplam	4089.778	17	-----		
	Yüksek okul	90.67±2.30						
	Toplam	73.11±15.51						

Hastaların %68.8'i kanser dışı nedenlerle hastaneye yatırılmışlardı. %58.1'i sağlık durumunu "iyi" olarak değerlendirdi. İleostomi veya kolostomi açılmış olan hastaların cinsiyet dağılımları %38.8 kadın ve %61.20 erkekdi. hastaların %72.2'si kemoterapi ve/veya radyoterapi tedavisi görmüştü. Hastaların %55.5'inde stoma ileostomiydi ve %50'sinin stoması geçiciydi. Araştırma kapsamındaki tüm hastalar, kolostomi ve ileostomi bakım malzemelerini rapor ile sosyal güvenlik kurumundan sağlamaktaydılar.

Ameliyat sonrası dönemde stoma açılan hastalardan sağlık durumlarını tekrar değerlendirmeleri istendi. Ameliyat sonrası 1. hafta hastaların %55.5'i "iyi", 2. ayda ise %61.1'i "iyi" olarak değerlendirdi.

Araştırma kapsamındaki hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı puan ortalaması, kolostomi ve ileostomi açılan hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı puan ortalaması, kolostomi veya ileostomi açılmış hastaların ameliyattan 1 hafta sonraki benlik saygısı puan ortalamaları ve ameliyattan 2 ay sonraki benlik saygısı puan ortalamaları Tablo-1'de gösterilmiştir. Pre-operatif, post-operatif ilk hafta ve ikinci aydaki benlik saygısı ortalama puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo-2).

Benlik saygısının, yaş, medeni durum, aile yapısı, çocuk sahibi olup olmama durumu, gelir-gider durumu, cinsiyet gibi sosyo-demografik özelliklerle ilişkisinin olup olmadığı t testi ile incelendi ve bir ilişki olmadığı bulundu (Tablo 3).

Benlik saygısı puanı ile hastaların tanısı, kemoterapi ve/veya radyoterapi tedavisi alıp almaması, sahip oldukları stomanın kolostomi veya ileostomi olması, stomanın kalıcı veya geçici olması arasında ilişki olup olmadığına da t testi ile bakıldı ve stoma özelliklerinin benlik saygısı puanı üzerinde etkili olmadığı bulundu (Tablo 4).

Yapılan varyans analizinde, benlik saygısı puanının yalnızca eğitim düzeyi değişkeninden etkilendiği bulundu (Tablo 5).

Kolostomi veya ileostomi açılan hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı puanları, ameliyat sonrası 1. hafta benlik saygısı puanları ve ameliyat sonrası 2. aydaki benlik saygısı puanları arasında ilişki korelasyon analizi ile incelendi ve aralarında anlamlı bir ilişki olduğu saptandı (Tablo 6).

İrdeleme

Bu çalışmada bireylerin benlik saygısı puanlarının ölçümünde Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçeğin seçilme nedeni, çok yönlü, heterojen bir yapıya sahip olmasıdır. Bu şekilde envanter kişinin lider olma, kendini kanıtlama, kendini aşağı görme gibi kişisel yargıları yanında ailesi ile ilgili tutumlarını da ölçme esnekliğine sahiptir.^{19,20}

Türkiye’de bu envanterin güvenilirlik çalışması Turan tarafından 30 kanserli hasta üzerinde gerçekleştirilmiştir. Envanter bu hastalara 15 gün arayla uygulanmış test-retest sonunda $r = 0.65$ olarak önemli bulunmuştur.²¹

Araştırma kapsamındaki stoma açılan hastaların ($n=18$) benlik saygısı puan ortalamaları incelendiğinde, pre-operatif ve post operatif dönemdeki puan ortalamaları arasında istatistiksel bir fark olmadığı ve bununla da kolostomi veya ileostomi açılmasının bireylerin benlik saygısında bir düşüşe neden olmadığı bulunmuştur. Sucu tarafından stomalı hastalar üzerine yapılan çalışmada da benlik saygısı ortalaması 68.8 ± 16.68 olarak bulunmuştur.²²

Coopersmith’in çalışmasında benlik saygısı puan ortalaması 72.2 ± 12.81 olarak bulunmuştur.²² Araştırmamızda kolostomi ve ileostomi açılan hastaların ameliyat öncesi benlik saygısı ortalaması Coopersmith’e göre düşük, ameliyat sonrası 1. hafta ve 2. aydaki benlik saygısı ortalamaları Coopersmith’in bulduğu değer ile benzer bulunmuştur.

Kolostomi veya ileostomili bireylerin, stoma özellikleri ve sosyo-demografik özellikleri karşılaştırıldığında da yalnızca eğitim düzeyi değişkeninin benlik saygısı puanını etkilediği bulunmuştur. Sucu’nun “Abdominal stomalı hastaların bireysel özellikleri ile benlik saygıları arasındaki ilişki” konulu çalışmasında stoma açılmış bireylerin tanıları ve açılan stomanın geçici veya kalıcı olması ile hastaların benlik saygıları arasında istatistiksel olarak bir ilişki olmadığı bulunmuştur.²² Özkan ve Harputlu tarafından yapılan diğer

çalışmalarda eğitim ve benlik saygısı arasında bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır.^{23,24}

Kolostomi veya ileostomili bireylerin pre-op, post-op ilk hafta ve ikinci aydaki benlik saygısı puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında, ameliyat öncesi benlik saygısı yüksekse ameliyat sonrası da yüksek olarak bulunmuştur (Tablo 6). Kolostomi veya ileostomi açılmasının hastaların benlik saygısı üzerine olumsuz etkisi olmadığı bulunmuştur. Oysa, Kılıç ve arkadaşlarının yaptığı kalıcı kolostomi ameliyatının beden algısı, benlik saygısı, eş uyumu ve cinsel işlevler üzerindeki etkisi konulu araştırmasında, stoma ameliyatı geçirmiş olmanın benlik saygısında düşmeye neden olduğunu bulmuştur.⁵ Bu çalışmada stoma ameliyatı geçirmiş olan bireylerin yaş ortalaması 46.30 ± 11.74 ve kadın erkek oranı birbirine eşittir. Szczepekowski ve ark. yaptıkları bir çalışmada da ostomi hastalarında, düşük benlik saygısının ve beden algısında bozulmanın daha çok genç ve kadın hastalarda görüldüğünü bildirmişlerdir.²⁵

Bizim çalışma grubumuzda kolostomi ve ileostomi açılmış hastalar cinsiyetleri bakımından değerlendirildiğinde erkek hastaların çoğunlukta olduğu (%61.20), yaş grubu bakımından değerlendirildiğinde, yaş ortalamalarının 60.22 ± 13.54 olduğu ve orta yetişkinlik ve yaşlılık dönemindeki bireylerin çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Yaşlılar hastalıkları genelde yaşlanma sürecinin doğal bir sonucu olarak kabul ettiklerinden ve fizyolojik olarak bedenlerinin yıpranmış olmasından dolayı bedeninin estetik durumundan ziyade fonksiyonlarına yönelmişlerdir. Dolayısıyla iyi işleyen bir stoma onlar için yeterli olabilir. Bu nedenle ve benlik saygısı üzerine yapılan çalışmalarda, benlik saygısının kayıp, hastalık gibi büyük değişkenlerden etkilenebildiği fakat benlik saygısı oluşumunun bütün yaşam süresini kapsayan bir süreç olması nedeniyle stomaya sahip olmak bireylerin benlik saygısında düşüşe neden olmamıştır.^{2,10}

Tablo 6. Kolostomili ve ileostomili hastaların Pre-op Benlik Saygısı Puanları (BSP), Post-op 1. hafta ve Post-op 2. ay BSP arasındaki ilişki.

	Pre-op BSP	Post-op 1. hafta BSP	Post-op 2. ay BSP
Pre-op BSP	1.00		
Post-op 1. hafta BSP	0.742**	1.00	
Post-op 2. ay BSP	0.518*	0.692**	1.00

Stoma ameliyatı geçirmiş olmanın benlik saygısı puanı üzerine etkileri bakımından, cinsiyet ve yaş dağılımındaki farklılıklar nedeniyle Kılıç ve ark.'nın çalışmasıyla bizim ulaştığımız sonuç örtüşmemektedir. Bu araştırmanın önemli kısıtlılığı stomalı hasta sayı-

sının küçük oluşudur. Çalışmada kolostomi veya ileostomiye sahip olmanın bireylerin benlik saygısında olumsuz bir etkisi olmadığı bulundu. Bu durum; çalışmadaki hastaların büyük bir kısmının yaşlı olmaları ile ilgili olabilir.

Kaynaklar

- Coopersmith S. A method for determining types of self-esteem. *J Abnorm Psychol* 1959;59:87-94.
- Sabuncu N, Gülseven L. Kolostomili bireylerin umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu* 1999;2:5-257.
- Alpar Ş, Sabuncu N, Karabacak Ü. Kolostomili bireylerin öfke ifade tarzlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelik Forumu* 1999;2:5-267.
- Karadağ A ve ark. Impact of stomatherapy on quality of life in patients with permanent colostomies or ileostomies. *Int J Colorectal Dis* 2003;18:234-238.
- Kılıç E ve ark. Kalıcı kolostomi ameliyatının beden algısı, benlik saygısı, eş uyumu ve cinsel işlevler üzerine etkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2007;18:1-9.
- Kuzu MA, Topçu O, Uçar K, *et al.* Effect of sphincter-sacrificing surgery for rectal carcinoma on quality of life in muslim patients. *Dis Colon Rectum* 2002;45:1359-1366.
- Özcan A. *Beden İmgesi ve Hemşirelik. 1. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı*; 1985.
- Eti Aslan F. *Beden imajında değişiklik deneyimleyen hastalara yönelik hemşirelik yaklaşımları. Türk Hemşireler Dergisi* 1996;46:6-26-28.
- Öz F. *Kolostomili hastalarda benlik kavramı ve hemşirelik. Konsültasyon- liyezon psikiyatrisi kongre kitabı.* 1995.
- Tufan B. *Benlik saygısı kavramı ve yaşam boyunca benlik saygısının gelişimi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi* 1990;8:29-40.
- Yörükoğlu A. *Gençlik Çağı. Özgür Yayınları, İstanbul.* 2004.
- Fontane AF. *Towards the measurement of self-esteem. Perceptual and motor skills.* 1966;23:607-612.
- Karadağlı A. *Sağlık meslek lisesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 1991.*
- Karaaslan A. *Benlik saygısı: genel bir gözden geçirme. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 1993;9:71-73.
- Terakye G. *Huzurevinde yaşayan yaşlıların benlik saygısının incelenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 1989;5:3-15.
- Korkmaz M. *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; İzmir. 1996.*
- Tufan B, Yıldız S. *Geri dönüş sürecinde ikinci kuşak. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara. 1993.*
- Özdamar K. *SPSS ile Biyoistatistik.* 2001.
- Çelik S, Demirbaş H. *Alkol bağımlılığında intihar olasılığı İLE depresyon, anksiyete VE kişilik bozuklukları ek tanılarları arasındaki ilişki. Bağımlılık Dergisi* 2002;3:17-20.
- Dinç A, Hotun N. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Y.O. ve Sağlık Hizmetleri Meslek Y.O. hemşirelik bölümü öğrencilerinin benlik saygıları ve ruhsal durumlarının incelenmesi. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale H.Y.O. Bülteni* 1993;7:95-101.
- Turan N, Tufan B. *Coopersmith benlik saygısı envanterinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. 23. ulusal psikiyatri kongresi bildirileri; İstanbul. 1987.*
- Sucu N. *Abdominal stomalı hastaların bireysel özellikleri ile benlik saygıları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; İstanbul. 1998.*
- Harputlu, D. *Kadın mahkumlarda benlik saygısı ve kendi kendine meme muayenesi ilişkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü; İzmir. 2005.*
- Özkan İ. *Benlik saygısını etkileyen etmenler. Düşünen Adam* 1994;7:4-9.
- Szczepkowski M. *Do we stil need permanent colostomy in XXI-st century? Acta Chir Lugosl* 2002;49:45-55.